

Environmentální výchova

JS 2014/15

PhDr. Jan Činčera, Ph.D., Mgr. et Mgr. Michal Medek

Cíle:

Kurz seznamuje studenty s teorií i praxí environmentální výchovy. Studenti se seznámí s vývojem oboru v zahraničí i v České republice a s jednotlivými proudy, které s ním souvisí. Získají přehled o zakotvení EV ve formální, neformální i informální výchově a vzdělávání a o různých typech organizací, které se EV u nás i ve světě zabývají. Budou diskutovat vybrané teoretické otázky EV. Porovnájí různé strategie pro dosahování jednotlivých cílových oblastí EV pro různé věkové skupiny. Naučí se vytvářet jednoduché programy EV.

Výstupy:

Studenti

- Diskutují silné a slabé stránky jednotlivých přístupů a strategií EV;
- Vyhodnocují silné a slabé stránky navštívených programů EV
- Charakterizují vybrané organizace zabývající se EV a jejich programovou nabídku.

Návaznosti:

- Evaluace programů
- Interpretace přírodního a kulturního dědictví
- Kurz environmentální výchovy (letní škola)

Související:

- Environmentální komunikace
- Ekopsychologie

Obsah:

1. Vzájemné seznámení skupiny a vývoj environmentální výchovy – 25. únor

Činčera

Cíl: studenti v reflexi a v následné online debatě komentují vybrané články klíčové pro vývoj environmentální výchovy a hodnotí je z hlediska vlastního přístupu k oboru.

EV ve světě:

Předchůdci environmentální výchovy a vznik environmentální výchovy v 70. letech 20. století. Problémy nebo konflikty, společnost nebo příroda? „Hungerfordova reforma“ a alternativní proudy: Steve van Matre a Joseph Cornell. Akční kompetence jako nový přístup v 90. letech (severský přístup). Vzdělávání pro udržitelný rozvoj. Sociální učení a emancipační přístup v environmentální výchově na počátku 21. století. Návrat k přírodě jako novodobá alternativa: výchova k ekogramotnosti, místně zakotvené učení.

Doporučená literatura:

Hungerford, H.R., & Volk, T.L. (1990). Changing human behavior through environmental education. *The Journal of Environmental Education*, 21, 3, 8-21.

Chawla, L. (1999). Life Paths Into Effective Environmental Education. *The Journal of Environmental Education*, 31 (1), 15-26.

Jensen, B.B. & Schnack, K. (2006). The action competence approach in environmental education. *Environmental Education Research*, 12 (3), 163-178.

Máchal, A. (2011) Vývoj vzdělávání o životním prostředí od 50. let 20. století po současnost in Máchal, A, Nováčková, H., Sobotová, L et al *Úvod do environmentální výchovy a globálního rozvojového vzdělávání*. Brno: Lipka.

Matre, S. (1999). *Earth Education .. a new beginning*. Greenville: The Institute for Earth Education.

Rickinson, M. (2001). Learners and Learning in Environmental Education. A critical review of evidence. *Environmental Education Research*, 7, 3, 207-320.

Wals, A., Geerling-eijff, F., Hubeek, F., van der Kroon, S. & Vader, J. (2008). All mixed up? Instrumental and emancipator learning toward a more sustainable world: considerations for EE policymakers. *Applied Environmental Education and Communication*, 7, 55-65.

2. Věková specifika cílových skupin environmentální výchovy – 11. března

Medek

Cíle: studenti aplikují poznatky vývojové psychologie na programy environmentální výchovy. Seznámí se se směry EV zaměřené na děti předškolního věku.

Obsah:

1. zopakování dění na výjezdu + klíčové texty
2. základní poznatky vývojové psychologie (VP)
3. aplikace poznatků VP na programy EV – práce s textem
4. EV pro předškolní věk:
 - a. ukázka VP pro MŠ – Dráček freoňáček + diskuse
 - b. poselství E. Strejčkové (videoprojekce) – nesmělé začátky oboru
 - c. LMŠ – ukázky, ideové základy + zahraniční výzkumy + současná situace v ČR
 - d. otázky a odpovědi (V. Uzel – vedoucí LMŠ Dobroděj)

Případové studie:

- Lesní školky
- Ozónový program

Doporučená literatura:

Cornell, J. (1998) *Sharing Nature with Children*. Nevada City, CA: DAWN Publications.

Filer, J. (2008) *Healthy, Active and Outside!: Running an Outdoors Programme in the Early Years*. London: Routledge.

Knight, S. (2009) *Forest Schools & Outdoor Learning in the Early Years*. London: Sage.

Krajhanzl, J. (2011) *Děti a příroda: období dětského vývoje z hlediska environmentální výchovy*. Dostupné online z <<http://www.vztahkprirode.cz/soubory/evyvoj.pdf>>

Langmeier, J.; Krejčířová, D. (1998) *Vývojová psychologie*. Praha : Grada.

Strejčková, E. (1998) *Děti pro pětihtory*. Praha: Toulcův dvůr.

Strejčková, E. et al. (2005) *Výzkum odcizování člověka přírodě: Závěrečná zpráva. Projekt VaV*. Praha: MŽP, Národní program výzkumu : Krajina a sídla budoucnosti. Vágnerová, M. (2000) *Vývojová psychologie : dětství, dospělost, stáří*. Praha : Portál.

3. Cíle environmentální výchovy a strategie k jejich naplňování 1- 25. března Činčera

Cíl: Studenti porovnájí doporučení pro programy určené k rozvíjení zvolených cílových oblastí environmentální výchovy s navštívenými programy středisek ekologické výchovy.

Teorie proenvironmentálního chování, cíle environmentální výchovy, doporučené očekávané výstupy Rámcového vzdělávacího programu ZV. Vztah k přírodě, environmentální senzitivita.

Doporučená literatura:

Činčera, J. (2013). *Environmentální výchova: efektivní strategie*. Praha: BEZK, Agentura KONIKLEC, Masarykova univerzita Brno.

Ham, S. H. (1992). *Environmental interpretation : a practical guide for people with big ideas and small budgets*. Colorado: Fulcrum Publishing.

Pastorová, M. a kol. (2011). *Doporučené očekávané výstupy. Metodická podpora pro výuku průřezových témat na základních školách*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický. Dostupné na <http://www.vuppraha.cz/nova-publikace-divize-vup-%E2%80%93-doporucene-ocekavane-vystupy-pro-zakladni-skoly>

4. Seznámení s environmentální výchovou. 8.-9. duben

Činčera, Medek

Cíl: studenti reflektují své zkušenosti s environmentální výchovou, hodnotí, co je zaujalo, co odpovídá jejich konceptu a co nikoliv. Seznámí se s historií environmentální výchovy

Obsah: Dvoudenní pobyt ve středisku Kaprálův mlýn. Příklady a ukázky aktivit a krátkých programů spojených s vybranými přístupy EV, spojených s krátkým vysvětlujícím kontextem a reflexí.

- Prožitková pedagogika a hry na seznámení a spolupráci skupiny (Činčera)
- Diskuse o vybraných článcích (studenti, volitelné)
- Výchova o Zemi a Procházky po Zemi jako aktivita na rozvíjení vztahu k přírodě (Činčera)
- Globální výchova a simulační hra (Činčera)
- Ekotechnologie – výukový program (Medek)
- Poznej a chraň + Místně zakotvené učení – exkurze údolím Říčky (Medek)
- Globální a rozvojové vzdělávání – simulační hra Fair-trade (Medek)
- Řemesla – pečení chleba či jiné rukodělny – (lektora domluví Medek)

Případové studie:

- Ekotechnologie

5. Cíle environmentální výchovy a strategie k jejich naplňování - 21. dubna

Činčera

Cíl: Studenti reflektují základní postupy pro tvorbu programů environmentální výchovy a aplikují je v hodnocení navštívených programů středisek ekologické výchovy.

Činčera

Vztah k místu, ekologické zákonitosti, badatelské dovednosti, environmentální problémy a konflikty, akční kompetence: jaké jsou předpokládané vstupní kompetence žáků, jaké strategie pravděpodobně fungují a ilustrační příklady ověřených programů.

Přehled základních principů pro stavbu programu environmentální výchovy.

Případové studie:

- Strážci Země
- Kořeny

Doporučená literatura:

Činčera, J. (2013). Environmentální výchova: efektivní strategie. Praha: BEZK, Agentura KONIKLEC, Masarykova univerzita Brno.

Činčera, J. (2007). Práce s hrou. Pro profesionály. Praha: GRADA.

Matre, S. (1979). *Sunship Earth. An Earth Education Program Getting to Know Your Place in Space.* Martinsville: American Camping Association.

6. Environmentální výchova v České republice – 6. května

Medek

Cíl: Studenti se orientují v zakotvení EV ve formálním vzdělávání a v široké nabídce EV v oblasti neformálního vzdělávání. Mají přehled o klíčových metodických dokumentech, které mohou využít při vlastních násleších.

Obsah:

1. zakotvení EV ve formálním vzdělání - PT, MOV (stručně)
2. Cíle EVVO dle MŽP
3. Programy EV organizací dětí a mládeže
4. SEV, DDM aj. – účastníci NSSEV
5. SSEV Pavučina a její metodické materiály pro programy EV
6. Školní projekty EV
7. Ekologické poradenství, dobrovolné nástroje komerční sféry jako příležitost pro EV, environmentální interpretace – základní tematizace

Případové studie:

- činnosti vybraných SEV – práce s výročními zprávami
- ukázka EVP Motýlí den – rozbor a diskuse (= příprava na hodnocení programů)

- Putovní tábor do Karpat (Ekoklub Kvíčala)
- Ekoškola

Doporučená literatura:

Činčera, J. (2013). *Střediska ekologické výchovy mezi teorií a praxí*. Praha: BEZK, Agentura Koniklec a Masarykova univerzita.

Máchal, A. (2000). *Praktická ekologická výchova*. Brno: Rezekvítek.

7. Prezentace hodnocených programů – 13. května

Cíl: studenti prezentují programy středisek ekologické výchovy, které navštívili v průběhu semestru. Hodnotí jejich silné a slabé stránky.

Medek, Činčera

Hodnocení studentů

Hodnocení probíhá na základě bodového systému. K úspěšnému absolvování předmětu je nutné získat alespoň jeden bod u každé položky povinné části kurzu. Týmově získané body se započítávají každému členu týmu.

Pravidla pro získávání bodů

Povinná část kurzu:

Samostatně získávané body:

- Účast na outdoorovém semináři: 7 bodů
- Účast na každé přednášce: 1 bod
- Aktivní účast v online diskusi: 0-10 bodů
- Hodnocení navštíveného programu: 0-15 bodů

Týmově získávané body

- Prezentace navštíveného programu 0-3 body

Volitelná část kurzu:

- Recenze cizojazyčné monografie: 5-10 bodů (podle typu publikace a kvality)
- Prezentace vybraného článku 3 body
- Průběžná kritická reflexe kurzu 0-5 bodů

Hodnocení

A 40 bodů a více

B 35-39 bodů

C 30-34 bodů

D 25-29 bodů

E 20-24 bodů

F méně než 20 bodů